EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

Maa- ja metsätalousvaliokunta 20.11.2025

Ympäristöministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö

O 19/2025 vp Huoltovarmuus ruoantuotannossa ja vesihuollossa: SUP-direktiivin toimeenpanon vaikutus kaupalliseen kalastukseen ja kotimaisen kalan saatavuuteen

Maa- ja metsätalousvaliokunta on vuoden 2025 aikana käsitellyt huoltovarmuutta ruoantuotannossa ja vesihuollossa omana asianaan (O 19/2025 vp), ja kuullut käsittelyn aikana laajasti eri tahoja. Valiokunta on oman asian käsittelyn yhteydessä kuullut erikseen myös tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutusten vähentämistä koskevan direktiivin eli niin sanotun SUP-direktiivin toimeenpanon vaikutuksista kaupalliseen kalastukseen ja kotimaisen kalan saatavuuteen. SUP-direktiivin täytäntöönpanemiseksi jätelain tuottajavastuusääntelyn piiriin sisällytettiin vuonna 2023 voimaan tulleella lainmuutoksella uutena tuoteryhmänä muun ohella muovia sisältävät kalastusvälineet. SUP-direktiivin täytäntöönpano ja jätelainsäädäntö kuuluvat ympäristöministeriön vastuulle, ja kalatalous kuuluu puolestaan maa- ja metsätalousministeriön toimialaan. Valiokunta kiinnittää ministeriöiden huomiota valiokunnan asiantuntijakuulemisten perusteella tekemiin havaintoihin ja johtopäätöksiin.

Maa- ja metsätalousvaliokunta käsitteli jätelain muutosta koskevaa hallituksen esitystä syksyllä 2022 (MmVL 26/2022 vp – HE 141/2022 vp). Maa- ja metsätalousvaliokunta katsoi antamassaan lausunnossa, että SUP-direktiivin kansallinen täytäntöönpano toteutetaan tarkoituksenmukaisella tavalla kansallista liikkumavaraa täysimääräisesti hyödyntäen. Lisäksi valiokunta piti välttämättömänä, että tuottajavastuujärjestelmän ensimmäisinä vuosina tuottajavastuun toteuttamiseksi järjestettävän jätteenkeräyksen kokonaiskustannuksia sekä vaikutuksia kalastusvälineiden ja kalan hintaan seurataan, ja arvioitua suurempiin kustannuksiin puututaan tarvittaessa lainsäädäntöä muuttamalla. Myös ympäristövaliokunta edellytti mietinnössään, että tuottajavastuujärjestelmän toimivuutta ja siitä aiheutuvia kustannuksia seurataan. Laajennettua tuottajavastuuta on sovellettu kansallisesti muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajiin vuoden 2025 alusta alkaen. Jätelain säännösten lisäksi tuottajavastuujärjestelmästä säädetään valtioneuvoston asetuksessa muovia sisältävistä kalastusvälineistä.

Pirkanmaan ELY-keskukselta saatujen kalastusvälineiden tuottajayhteisön (Suomen SUP-Tuottajayhteisö Oy) 13.10.2025 raportoimien tietojen mukaan tuottajayhteisössä on jäsenenä 61 kalastusvälineiden tuottajaa. Myös kaupalliset kalastajat voidaan katsoa tuottajiksi, jos he tuovat maahan tai valmistavat kalastusvälineitä ammattimaisesti. Vuonna 2025 havaspyydysten tuottajien maksama tuottajamaksu on 1,62 euroa per markkinoille saatettu kilogramma kalastusvälineitä. Maa- ja metsätalousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan vastaava tuottajamaksu on Tanskassa 0,40 euroa kilogrammaa kohti, eli suomalainen kalastusvälineiden tuottaja maksaa yli nelinkertaisen maksun tanskalaiseen verrattuna. Viranomaiset eivät määrittele tai päätä tuottajavastuumaksujen suuruudesta, vaan niistä päättää tuottajien itse perustama ja ylläpitämä tuottajayhteisö. Kustannuksiin vaikuttaa kuitenkin osaltaan kiinteiden keräyspisteiden määrä, josta säädetään edellä mainitussa jätelain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

SUP-direktiivin edellyttää kansallisesti asetettavaa kalastusvälinejätteen keräystavoitetta. Tavoitteeksi on kansallisesti säädetty jätelain nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella 10 prosenttia markkinoille saatettujen kaikkien kalastusvälineiden kokonaispainosta. Painoon lasketaan yksittäisten

kalastusvälineiden koko paino mukaan lukien metalliosat. Koska kalastusvälineet ovat pääosin kestokulutushyödykkeitä, jätettä syntyy vähän. Esimerkiksi verkoista kalleimmat osat ylä- ja alapaula käytetään hyvin usein uudestaan. Käytännössä painavimmat osat kalastusvälineistä eivät päädy keräykseen koska ne ovat luonteeltaan kulutuskestäviä. Lisäksi suomalaiset kaupalliset kalastajat ovat toimittaneet verkkoja Ukrainaan muun muassa droonien torjuntaan, jolloin ne eivät myöskään päädy keräykseen. Tämä tarkoittaa sitä, että kalastusvälineiden kokonaispainossa mitattuna markkinoille saatetun kalastusvälineiden määrän ja kerätyn kalastusvälinejätteen määrän välinen ero on erittäin merkittävä. Kansallisesti säädetyn 10 prosentin keräystavoitteen saavuttaminen on erittäin haastavaa, eikä tavoitteeseen pyrkimistä voida edes muovijätteen määrän vähentämisen näkökulmasta pitää perusteltuna.

Vaikka kokemuksia kalastusvälinejätteiden tuottajavastuujärjestelmästä on saatu vasta suhteellisen lyhyeltä ajanjaksolta, on maa- ja metsätalousvaliokunta huolissaan siitä, millaisia vaikutuksia järjestelmällä on kaupalliseen kalastukseen ja kotimaisen kalan saatavuuteen. Valiokunnan saaman selvityksen perusteella on jo nähtävissä, että SUP-direktiivin kansallisen toimeenpanon vaikutukset ovat suuret pyydysrakennukseen erikoistuneille yrityksille ja se heijastuu voimakkaasti ammattikalastukseen kotimaisten pyydysten saatavuuden heikentymisenä ja erittäin suurena hinnan nousuna. Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että huoltovarmuuden ja kotimaisen kalan edistämisohjelman tavoitteisiin pääsemiseksi on ensiarvoisen tärkeää saada säilytettyä Suomessa pyydysrakennuksen ammattitaito sekä alan toimijat, koska heitä tarvitaan koko kalan arvoketjun varmistamisessa.

Ympäristöministeriö on ilmoittanut, että sen on tarkoitus toteuttaa vuonna 2026 kalastusvälinejätteen keräysverkostosta ja keräysastetavoitteesta selvitys, johon kerätään tietoa kalastusvälineiden markkinoille lasketuista määristä, kalastusvälinejätekeräyksen toimivuudesta sekä joidenkin muiden EU-maiden kalastusvälineiden tuottajavastuuta koskevan sääntelyn onnistumisesta. Selvityksen perusteella arvioidaan keräysverkoston toimivuutta ja keräystavoitteen saavuttamista sekä mahdollisia sääntelyn muutostarpeita. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää tärkeänä, että sääntelyn muutostarpeita arvioidaan ja toteaa, että lain tasolla olevan sääntelyn muuttaminen edellyttää huolellista valmistelua. Edellä on kuitenkin tuotu esiin eräitä sellaisia asetustasoisen sääntelyn muutosmahdollisuuksia, joilla voi olla mahdollista vaikuttaa varsin nopeasti kalastusvälinejätteen tuottajajärjestelmästä kaupalliselle kalastukselle aiheutuviin haitallisiin vaikutuksiin. Valiokunta katsoo, että ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön tulee yhdessä arvioida mahdollisuutta muuttaa valtioneuvoston asetusta muovia sisältävistä kalastusvälineistä jo ennen kuin ympäristöministeriön suunnittelema kattavampi selvitys kalastusvälineiden tuottajavastuujärjestelmästä valmistuu.

Helsingissä 20.11.2025

Maa- ja metsätalousvaliokunnan puolesta

Ritva Elomaa

puheenjohtaja, maa- ja metsätalousvaliokunta

Tuire Taina

valiokuntaneuvos